

Vikingebyen Hedeby og grænsevolden Danevirke blev i 2018 optaget på UNESCOs verdensarvsliste.

Udgivet af Ostseefjord Schlei GmbH, Plessenstraße 7, 24837 Schleswig, i samarbejde med Danevirke Museum, Ochsenweg 5, 24867 Dannewerk, Stiftung Schleswig–Holsteinische Landesmuseen Schloss Gottorf, Schlossinsel 1, 24837 Schleswig und Archäologisches Landesamt Schleswig–Holstein, Brockdorff–Rantzau–Straße 70, 24837 Schleswig

Kort: onmaps ©GeoBasis–DE/BKG/ZSHH/2021, powered by geoGLIS GmbH & Co. KG®, www.onmaps.de

Fotos: Archäologisches Landesamt Schleswig–Holstein, M. Bannick, H. Bokelmann, H. Häbeler, W. Hartmann, R. Heidenreich, T. Körber, M. Lang, I. Lau, Ostseefjord Schlei/H. Matzen, Vikingemuseet Hedeby, B. Zöllner

Tekster: Eckhard Voss, Archäologisches Landesamt Schleswig–Holstein
Status: August 2020, ændringer forbeholdt.

Hedeby og Danevirke vidner i dag på enestående vis om vikingetiden (8.–11. årh. e.Kr.). Ved Det slesvigske Pas, den jyske halvøs smalleste sted, sikrede handelspladsen Hedeby og voldkomplekset Danevirke grænselandet mellem Norden og det europæiske fastland. Denne særlige beliggenhed gjorde det muligt at drive intensiv handel på tværs af regionerne.

Hedeby var forbundet med Danevirke, der fungerede som grænsebefæstning. Dette anlæg blev gentagne gange udbygget af danske konger over et tidsrum på 1500 år. Midt i denne grænseregion blomstrede Hedeby og udviklede sig til at blive Nordeuropas største handels- og trafikknudepunkt. I dag er Hedeby et enestående eksempel på et forhistorisk handelscentrum. Det forbløffende velbevarede arkæologiske materiale giver videnskaben rig mulighed for at opnå en endnu bedre indsigt i vikingetiden.

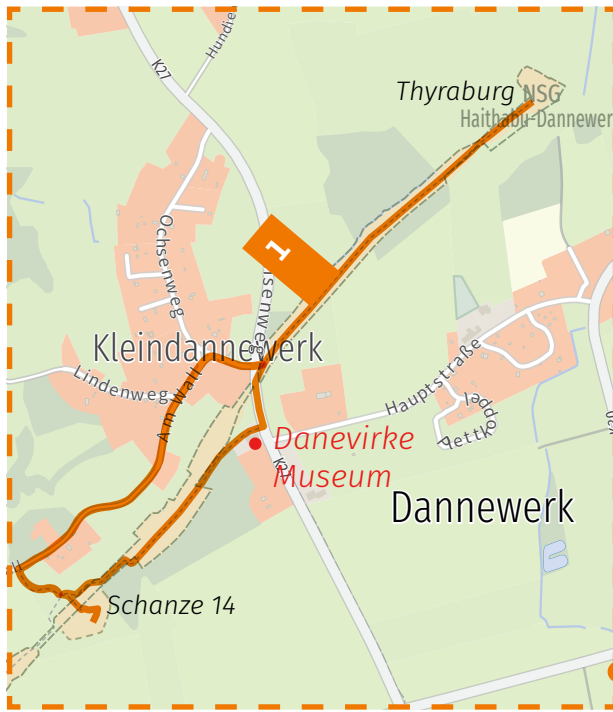
Levnene fra denne tid er stadig synlige i dag. De kan opleves på tæt hold på områdets cykel- og vandrerruter, der indbyder til at mærke historiens vingesus.

 Læs mere om verdensarven Hedeby–Danevirke på www.haithabu-danewerk.de/dk

Ruteforslag

1 Gåtur i Danevirke Arkæologiske Park 5 km/ca. 1,5 timer

Bliv introduceret til Danevirke: Start din 5 km lange gåtur fra Danevirke Museum. Herfra fortsætter du i sydvestlig retning langs voldanlægget. Du ser voldens historiske port, kommer forbi de frilagte rester af Valdemarsmuren og fortsætter hen til den rekonstruerede Skanse 14, hvor der venter en flot udsigt over landskabet. Herfra vender du over Kleindannewerk tilbage til museet og krydser så gaden. I forlængelse af volden, der forløber gennem en lille skov, finder du Thyrborg. Følg den samme vej tilbage.

 Informationer om Vikingemuseet Hedeby finder du på <https://haithabu.de/da/home>

2 Rundtur med start ved Danevirke Museum 10 km/ca. 3 timer

Dyk ned i Danevirke: Start fra Danevirke Museum. Lige ved museet ligger den imponerende Hovedvold, hvor man kan kaste et blik på resterne af Valdemarsmuren. Mod vest indbyder Skanse 14 til at holde en pause. Fortsæt langs Hovedvolden for at komme hen til Kurborg og Skanse 16. Ruten fortsætter dernæst langs Kovirke i østlig retning, følger Hærvejen (Oksevejen) mod nord og går så hen til Thyrborg. Herfra er det ikke langt til rutens start- og slutpunkt.

 Informationer om Danevirke Museum finder du på www.danevirkemuseum.de

3 Cykeltur fra Hollingsted til Hedeby 52 km/ca. 3,5 timer

For det fulde overblik: Følg i vikingernes fodspor og tag på en 3 timers rejse fra den tidligere nordsøhavn Hollingsted ved Trene Å til Hedeby ved Slien.

Denne cirka 30 km lange cykeltur følger den skiltede cykelsti Wikingen–Friesen–Weg (Vikinger–Friser–Vejen), og starter i Hollingsted ved Trene Å. Turen langs Krumvolden og Hovedvolden fører dig i første omgang til Skanse 16.

Senere krydser du Oksevejen og passerer Danevirke Museum samt den tilhørende Danevirke Arkæologiske Park, hvorefter du når frem til den rekonstruerede Skardesten nær Selk Nor. Herfra går turen mod Forbindelsesvolden – og dernæst til Halvkredsvolden i Hedeby med de rekonstruerede vikingehuse og Vikingemuseet.

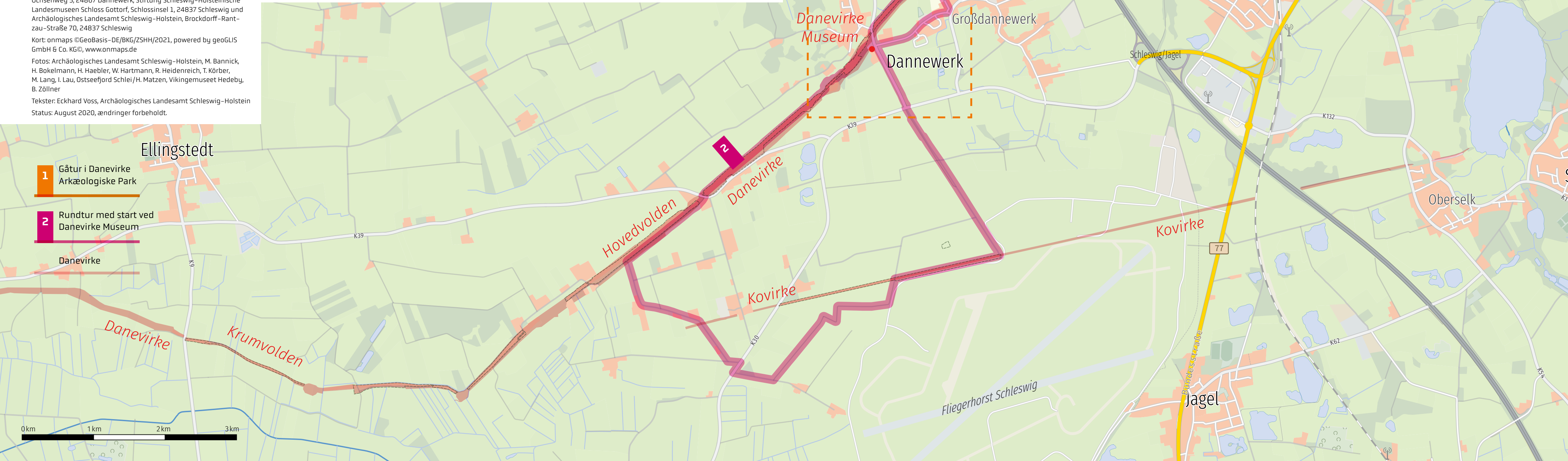
Har du stadig energi, så anbefaler vi at afrunde denne tematur ved at fortsætte hen til Østervolden.

[Se ruterne 3 og 4 på bagsiden.]

 Er du interesseret i at holde ferie ved verdensarven? Find informationer her: www.ostseefjordschlei.dk

4 Cykeltur ved Østervolden – Vikingeruten 58 km/ca. 4 timer

I byen Slesvig starter du på den 58 km lange tur. Først sættes kursen mod Busdorf (Bustrup) og Vikingemuseet Hedeby. Interesserede kan gå på opdagelse her, alternativt undlades pausen og turen fortsættes straks gennem landsbyerne Fahrdrorf, Borgwedel og Güby. Til at starte med viser skiltningen dig vejen på Vikingeruten. Men fra Flækkeby af leder ruten væk fra den skilte sti og fortsætter i vestlig retning langs Østervolden hen til Kochendorf og så tilbage – denne gang på den anden side af Slien. På turen igennem baglandet møder du indimellem små idylliske landsbyer.

1 Hollingstedt: Hedeby's nordsøhavn

Trene Ås bredder ved Hollingsted blev fra det 9. årh. brugt som landingsplads og tjente vikingerne som knudepunkt for varetransporten til og fra Hedeby. Her foregik lastningen og losningen af nordsøskibene. Ikke langt derfra endte Danevirkes voldsystem. Tip: På museet Hollinghuus kan I se diverse fund fra udgravningerne på stedet i 1995/96.

2 Krumvolden: Danevirkes vestlige arm

Den vestlige del af Danevirke er ca. 7,5 km lang og ligger mellem Trene Å og Dannevirke kommune mod øst. På grund af dens uregelmæssige forløb kaldes den for Krumvolden. Helt mod vest er den ikke synlig i landskabet længere. Men mod øst findes den stadig som høj jordvold. Tip: Nær Morgenstern fører stien "Achterwall" hen til det sidste synlige stykke mod vest.

3 Hovedvolden: Danevirkes centrum

Nord for Rejde Å ved Skanse 19 mødes Hovedvolden og Krumvolden i en skarp vinkel. Danevirkes gigantiske hovedforsvarslinje er blevet forhøjet ad flere omgange og været i brug under alle bygningsfaserne. Hovedvolden forløber herfra og hen til den tørlagte Dannevirke Sø, hvor den ender ved voldstedet Thyraborg. Tip: Nær Kurburg krydser Rheider Weg (K 39) Hovedvolden. Fra parkeringspladsen ved Skanse 16 er der adgang til en sti som forløber på voldtoppen indtil Skanse 14 og fortsætter mod Danevirke Arkæologiske Park.

4 Den Arkæologiske Park og Danevirke Museum

I hjertet af den historisk set mest betydningsfulde del af Danevirke ligger Danevirke Museum og Danevirke Arkæologiske Park. Parken omfatter 2,7 km af den store Hovedvold, der er blevet forstærket og forhøjet gentagne gange fra jernalderen til middelalderen og også bærer præg af den danske hærs ombygninger forud for krigen i 1864. I parken findes bl.a. et ca. 80 m langt frilagt stykke af den ca. 4 km lange teglstensmur, som kong Valdemar den Store lod opføre omkring år 1170 – og som indtil i dag er Nordens største fæstningsværk. Til parkens seværdigheder tæller desuden den rekonstruerede Skanse 14, en stor kanonskanse der blev bygget til Anden Slesvigske Krig i 1864, Danevirkes legendariske port Kalegat samt voldstedet Thyraborg ved Hovedvoldens nørdestlige ende.

Tip: Start din tidsrejse til Danevirkes verden med et besøg på Danevirke Museum, der giver et overblik over anlæggets historie og betydning.

5 Kovirke: 6,5 km ligeud

Syd for Hovedvolden og Forbindelsesvolden strækker det såkaldte Kovirke sig i en snorlige linje fra Rejde Å og hen til Selk Nor. Anlægget bestod i sin tid af en jordvold med palisade og en V-formet voldgrav. Volden og graven kan stadig ses i den vestlige ende. Tip: Fra parkeringspladsen, hvor Margarethenwall (K27) og Rheider Weg (K39) mødes, er det blot et kvarters gåtur til Kovirke via den historiske Hærvej.

Aktuelle informationer om arrangementer og andre spændende tips finder du på Facebook via www.facebook.com/Verdensarv-Hedeby-Danevirke-406071160151042/

6 Nordvold: Sidste voldanlæg før Slien

Nordøst for den tørlagte Danevirke Sø, dér hvor Forbindelsesvolden drejer i østlig retning mod Hedeby, starter Nordvolden. Den udgør det vestlige Danevirkes afslutning og fører ned til Sliens bred. Vest for motorvejen kan man stadig få øje på voldrester, øst for motorvejen er den bevaret som levende hegn. Tip: Besøg Gottorp Slot med dets museer og barokhaven med globushuset.

7 Forbindelsesvolden: I Margrethes navn

Mellem Halvkredsvolden ved Hedeby og Danevirkes Hovedvold forløber den godt 3 km lange Forbindelsesvold, der på tysk også kaldes for Margrethevolden. Volden er synlig fra Hedeby til slugten ved Busdorf og hen til motorvejen. Inden Forbindelsesvolden møder den tørlagte Danevirke Sø nær Thyraborg, er den anlagt som dobbeltvold hen over de sidste 600 m.

Tip: Fra parkeringspladsen tæt på rundkørslen i Busdorf kan du gå en tur på Margrethevolden og igennem slugten.

Ruteforslagene er også tilgængelige digitalt på ruteportalen Komoot. Download den gratis app på din mobiltelefon, registrer dig – og så afsted. www.komoot.de

8 Runesten: Vikingernes mindesten

I området omkring Hedeby er der til dags dato fundet fem runestene, der har forbindelse til vikingebopladsen: Skardestenen (8a), Erikstenen (8b), den store (8c) og den lille Sigtryggsten samt Slesvig-stenen, der befinder sig i middelalderudstillingen på Gottorp Slot (8d). Alle fem er opført i 900-tallet til ære for faldne krigere, som stod Hedeby's danske herskere nær. Tip: De nævnte runestens originaler – heriblandt den "talende" Skardesten – står i dag i Vikingemuseet Hedeby.

9 Vikingemuseet Hedeby og vikingehusene

Ved Haddeby Nors vestlige bred lå en af vikingetidens mest betydningsfulde handelscentre: Hedeby. Byen havde sin blomstringstid i løbet af 900-tallet, hvor Hedeby's havn var den vigtigste transitplads mellem Vesterhavet og Østersøen. I midten af 900-tallet etablerede man en 1.300 m lang og op til 11 m høj halvkredsvold rundt om Hedeby's landside og forbandt byen med Danevirke via Forbindelsesvolden. Vikingebopladsens æra sluttede i år 1066. I dag kan datidens vikingeverden opleves på tæt hold i Vikingemuseet Hedeby ved Haddeby Nor.

Tip: Ikke langt fra museet vækkes vikingenes verden til live med syv rekonstruerede vikingehuse, som befinder sig indenfor Halvkredsvolden.

10 Søspærringen ved Reesholm: Voldanlæg under vandoverfladen

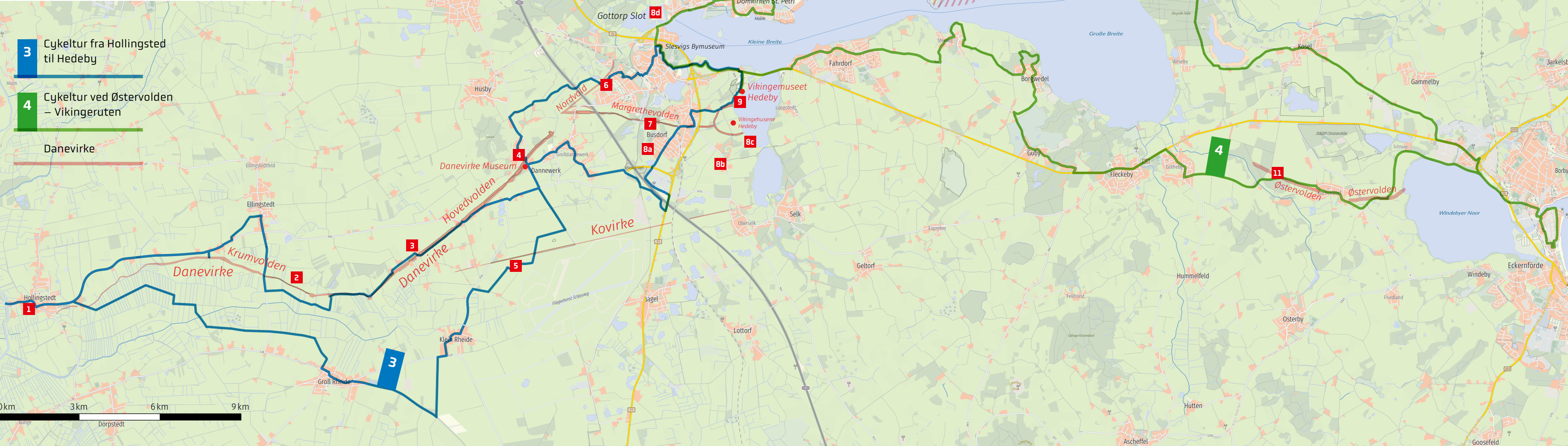
Fra spidsen af halvøen Reesholm og langt ud i Sliens Store Bredning forløb i oldtiden en monumental søspærring. Anlægget var sammensat af store, kvadratiske sænkekasser af tømmer og formentlig op til 1,6 km langt. Dets rester rager i dag kun ca. 50 cm op over fjordbunden og ligger dermed under Sliens vand. Men tidligere rakte konstruktionen sandsynligvis op over vandoverfladen. Tip: Ved legepladsen i Stexwig kan man danne sig et godt billede af dæmningsanlæggets dimensioner og beliggenheden.

11 Østervolden: Den ukendte fortsættelse

Når der tales om Danevirke, tænker man som regel på det vestlige Danevirke mellem Trene Å og Slien. Det østlige Danevirke er mindre kendt. Udover dæmningsanlægget ved Reesholm omfatter dette afsnit også Østervolden. Dette voldanlæg, som består af to dele, forbandt Østerbæk-dalen med lavningen ved Kochendorf og Vindeby Nor, der i sin tid var en østersøfjord, men i dag er adskilt fra havet. I dag er Østervolden især synlig vest for Eckernförde, hvor den fremtoner som et levende hegn.

Tip: På den smukke vandrerute, der starter ved Vindeby Nor nær Eckernförde og fører til Göttheby via Kochendorf og godset Gut Mühlhorst, har man en god udsigt til Østervolden.

Cykel- og vandrekort Hedeby og Danevirke

Verdensarv
Hedeby-Danevirke

Museerne:

Danevirke Museum
Udstilling om Danevirkes omskiftelige og spændende historie gennem jernalderen, vikingetiden, middelalderen og indtil vore dage. Særskilt udstilling om det danske mindretal i Slesvig-Holsten.
Ochsenweg 5, 24867 Dannewerk
tlf. + 49 4621 37814, www.danevirkemuseum.de

Vikingemuseet Hedeby
Tysklands eneste vikingemuseum huser enestående arkæologiske originalfund, der præsenteres på moderne og anskuelig vis. Indenfor Halvkredsvolden giver de rekonstruerede vikingehuse et indblik i vikingernes hverdag.
Haddeby ved Slesvig
tlf. + 49 4621 813222, www.haithabu.de/dk

Hollinghuus
Lille udstilling om Danevirke og udgravningerne i Hollingsted.
Nedderend, 25788 Hollingstedt

Slesvigs Bymuseum
Lille udstilling om verdensarven.
Friedrichstraße 9-11, 24837 Schleswig
tlf. + 49 4621 936820; www.stadtmuseum-schleswig.de

Informationer og booking:

Informationsmateriale om vikingetiden og Danevirke, tips og service til turister, formidling af indkvartering, guidede ture mm.
ma-fre kl. 9-18 + lør-søn kl. 10-14
også pr. telefon eller email

Slesvig: Plessenstraße 7, 24837 Schleswig
tlf. + 49 4621 850056

info@ostseefordschlei.de
www.haithabu-dannewerk.de
www.ostseefordschlei.dk

